

Kónya Sándor

NAGYBÖJTI ÉS HÚSVÉTI NÉPÉNEKEK CSÓKÁN

A hamvazószerdától pünkösdig tartó időszak külön egészet képező része az egyházi évnak, mely magában foglalja a húsvétot, a kereszténység legkimagaslóbb ünnepét és az azt megelőző nagyböjtöt, melynek gyakorlását még István király rendelte el.¹ A húsvét körüli időszak egyes szakaszaihoz a megfelelő népénekek tartoznak.

Az énekek gyűjtése 1998 és 1999 során történt, az adatközlő Jasura József (sz. 1943-ban) csókai kereskedő volt, aki a templomon kívüli vallási élet (kislencedek, búcsújárás) legtermékenyebb szervezője Csókán. A hangzóanyagot kívül fölhasználtam a csókai kézzel írott kántorkönyveket is, melyek több száz éneket tartalmaznak, és amelyek szintén Jasura József jóvoltából kerültek hozzám. Az itt közreadott, e kántorkönyvekből származó énekek esetében nincs megadva a metrumszám és az eredeti záróhang.

E munkában nagyrészt azokat az énekeket mutatom be, amelyek már kiszorultak a hivatalos egyházi gyakorlatból, de otthon ma is szívesen éneklék őket a hívó emberek. Ennek ellenére van itt néhány ének (1., 2., 8., 9., 10., 16., 22.), amelyek a jóváhagyott² énektárakban is föllelhetők, de némileg különböznek az eredetitől, a variálódás jegeit mutatják.

Nem kerülnek bemutatásra azok az énekek, melyek benne vannak ma is az énekanyagban, de dallamukat és szövegüket tekintve is alig különböznek az énektári eredetitől. Ilyen pl. a *Gyászba borult Isten csillagára*³ és az *Áll a gyötört Isten anyja*⁴ kezdetű ének.

A népénekek hagyományaink és kultúránk szerves részei, gyűjtésük, rendszerezésük fontos és sürgős feladata néprajzkutatásunknak, s bár az itt megjelentek között is van nem egy lenyűgözően szép alkotás, ne feledjük a következőket: az énekek *dallamai* nem gyökereznek népzeneinkben, általában műdalok, egyházi v. idegen eredetű dallamok, néhányuk a magyar nóták dallamvilágába illik (3., 4. a), egyes dallamok variálódtak (1., 10., 13.), nagyon kevés esetben egész közel kerültek népzeneinkhez (8., 9.). Az énekek *szövege* tekintetében is hasonló a helyzet: nem mindegyik költészetileg csiszolt, letisztult alkotás. Ezért az esetleges népszerűsítési szándék bizonyos fokú szaktudást és esztétikai érzéket igényel.

NAGYBÖJTI ÉNEKEK

A nagyböjt kezdetéhez a *hamvazószerdai* (1.) ének járul. A hamuhintés a bűnbánat ősi jele. Ezen a napon a templomban a pap jelképesen megjelöli hívei fejét az előző évi elégetett szentelt barka hamujával.

A *bűnbánati* énekeket (2–4.) egészen húsvétig éneklük. Ezek a bűnvallásról, bűnbánatról, megtérésről, vezeklésről szólnak.

A *Krisztus szenvedéséről* szóló énekek (5–8.) és a *Mária-siralom* (9–11.) is húsvétig énekelhetők. A Mária-siralom az Ómagyar Mária-siralom újabb kori parafrázisai, monológok, melyekben a Szűzanya kesereg fia szenvedésin és halálán, a *Fájdalmas Szűzanyáról* szóló énekekben (12.) viszont a tiszta leíró-elbeszélő hang jut érvényre.⁵

A *feketevasárnapi* éneket (13.) egy héttel virágvasárnap előtt éneklük. Ilyenkor a mély gyász jeléül a templomban levő feszületeket, képeket, szobrokat fekete vagy sötétlila lepellet letakarják.

A *nagypénteki* énekek (14–16.) Krisztus panaszainak verses megfogalmazásai, de a szent kereszt fölmagasztalásáról is szólnak. Nagypénteken a szentsírba helyezéskor éneklük a Krisztus öt szent sebe olvasójához tartozó éneket is, l.: Kónya 1999., 22. sz.

Krisztus kínszenvedésének tiszteletét fejezi ki a *keresztúti ájtatosság* is, amit népünk a nagyböjt heteiben is végez. A keresztúti ájtatosság csókai énekeit l.: Kónya 1999., 18., 19. sz.

A HÚSVÉTI IDŐ ÉNEKEI⁶

Az énekek dallamainak hangneme legtöbbször az erőteljes, vidám dúr, a nagyböjti énekek esetében pedig a szomorú moll hangnem a gyakoribb.

Az örömteli *húsvéti* énekeket (17–30.) egész pünkösdig éneklük.

A *fehérvasárnapi* éneket (31.) egy héttel húsvétvasárnap után éneklük. Eddig a napig hordják fehér keresztelési köntösüket a hagyományosan nagyszombatban megkeresztelt katekumenek.⁷

A húsvét utáni negyvenedik napon Urunk mennybemenetelének napján éneklük az *áldozócsüörtöki* énekeket (32–34.), ez a nap az évi egyszeri áldozás határideje.

A *pünkösd*i énekek (35–36.) a húsvét utáni ötvenedik napon, a Szentlélek alászállásának ünnepén szólnak meg.

1. HAMVAZÓSZERDÁRA

Parlando ♩ = 68

1. Mi, gyar-ló em-be-rek.
Sok szo-mo-rú-sá-got

kik e föl-dön é-lünk,
és fáj-dal-mat é-rünk,

E vi-lág-nak

ten-ge-rén e-ve-zünk.

Em - lé - kez - zünk,
por - ból let - tünk,

És hogy is-mét por-rá kell majd len - nünk.

2. Nincs nekünk e földön seholy nyugodalmunk,
Nincsen maradandó, bizonyos városunk,
Itt mindnyájan jövevények vagyunk. R.

3. Csak egyedül mennybe igyekezzék szívünk,
Ott készítettett el állandóság nekünk,
Munka után mi örökös bérünk. R.

4. Ne bízzunk veszendő világi pompához,
Csalfa reményekkel teljes hiúsághoz,
Mely hasonló mulandó árnyékhoz. R.

5. Vétünkért a testet böjttel sanyargassuk,
Hív szolgálat alá szenvedéssel hajtsuk,
És egészen Istenhez hódítsuk. R.

6. És midőn testünktől a tiltott étkeket
Megtadjuk, és a hiú örömeket,
Őrizzük meg a büntől lelkünket. R.

Változatait l.: Éneklő egyház 1986., 63. sz., Tárkányi-Zsasskovszky 1874., 127. sz.

2. BŰNBÁNATI ÉNEK

1. In - dulj meg már, sze-mem, Hul - ló köny-nye - id - del,

Á-radj meg, én szí-vem, Bá-nat ten-ge - ré - vel.

2. Siránkozzál, lelkem,
Nagy keserúséggel,
Az élet halálán,
Könnyezz vércseppekkel.

3. Az egek királya
Meghal szegénységben,
A szívek öröme
Eleped ínségben.

4. Add szent kegyelmedet,
És véred hullása
Legyen az én bűnös
Lelkem újulása!

Középkori eredetű dallamát l. még: Éneklő egyház 1986., 20. sz. (adventi szöveggel), Tárkányi-Zsasskovszky 1874., 92. sz.

3. BŰNBÁNATI ÉNEK

1. Bű - nös em - ber, sírj zo - kog - va, u - táld meg a vét - ket.

Ki u - ra - dat ré - g - től fog - va se - bek - kel te - té - zed!

Át van ver - ve már szent keb - le, a kín - esz - közt, kér - lek, tedd le.

Te - remő - det. jó - te - vő - det bűn - nel ne sértsd töb - bet.

2. Gondold el, ó, bűnös ember, hogy kinek folyt vére,
Hogy maga az Istenember lőn lelkednek bére.
Érted viselt ő keresztet, a kinfára te szegezted,
Te kínoztad, ostoroztad, rútul szidalmaztad.
3. Ó, nézd kínját, bűnös lélek, az egek urának,
A mi vétünk keresztjének súlyától mint fárad!
Éles töviskoronája szent homlokát átaljárja,
Jobbítsd éted, ó, ne sértsed, nézd, mit szenved érted!
4. Nézz, bűnös, a keresztfára, s folyjon bánatkönnyed,
Hints csókokat szent lábára a nagy szenvedőnek!
Mondd: Jézusom, légy irgalmas, ím megtérek, ó, irgalmazz,
Már szeretlek, meg nem vetlek, kérlek, te se vess meg!

4. BŰNBÁNATI ÉNEK

$\text{♩} = 72$

1. Ó, ne bú - sulj, föld ár - va gyer-me - ke,
Ha kö - rül-vesz a ba - jok se - re - ge!

Ró - zsa nyí - lik a kín - tő - vi - se - ken,

R.
Nyu - god-jál meg az é - gi vég-ze-ten!

2. Légy közönyös az öröm s bú iránt,
Kövesd Jézust, a szenvedő királyt!
Könnyíthet ő a te kereszteden,
R.
3. Hogyha szenvedsz, s az Istenben bízol,
Jézusoddal egy pohárból iszol.
Buzdulj fel a dicsőült szenteken,
R.
4. Ha szégyenbe dönt ellen s álbarát,
S viselned kell a töviskoronát,
Ha vészfelleg sötétlik egeden,
R.
5. Fogadd el a szenvedés poharát,
Ez szépíti mennyei koronád.
Krisztus is túrt, hogy úttörőd legyen,
R.
6. Az alacsony sorsod meg ne utáld,
Sőt érette magát az urat áldd!
Példaképed üdvözítőd legyen,
R.

Változat I: Jósavay 1936., 134. sz., a reggeli énekekhez sorolva.

4.A BŰNBÁNATI ÉNEK

Parlando ♩ = 70

I. Ó, ne bú-sulj, föld ár - va gyer-me-ke.

Ha kö - rül - vesz a ba - jok se - re - ge.

Ró - zsa nyí - lik a kín - tö - vi - se - ken,

Nyu - god - jál meg az é - gi vég - ze - ten.

Nyu - god - jál meg az é - gi vég - ze - ten!

Szövege a 4. sz. szövegével azonos.

5. KRISZTUS SZENVEDÉSÉRŐL

♩ = 60

I. Jé - zus, én sze - rel - me - sem, Mi - re ju - tál, ked - ve - sem?

Min - de - nek - nek min - de - ne. An - gya - lok - nak é - kes - sé - ge,
Csil - la - gok - nak fé - nyes - sé - ge,

Föld - nek, ég - nek Is - te - ne, Föld - nek, ég - nek Is - te - ne.

2. Ó, véghetetlen szépség,
Nincsen orcádon épség,
Gyászba rejtezik színed.
Hull a zsidók bős haragja
Rád, angyalok szent vigalma,
Vért foly édes mindened,
Vért foly édes mindened.
3. Kiterjesztve karjaid,
Hogy bízzanak árváid,
S térjenek üdvös útra.
Szent szívedet felénk tárod,
A gyarló embert így várod,
Hogy vezesd élő útra,
Hogy vezesd élő útra.
4. Nézz le, kegyes, a fáról,
S drága véred áráról
Szent szemedet le ne vedd!
Kínjaidért, ó, szerelmes,
Bűnösöknek légy kegyelmes,
És a balról jobbra tedd,
És a balról jobbra tedd!

L.: Jósavay 1936., 227. sz.

6. KRISZTUS SZENVEDÉSÉRŐL

Parlando $\text{♩} = 74$

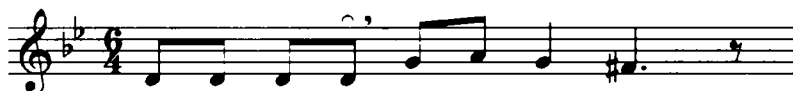
1. Ki - ter - jesz - té az éj szár - nyát
E mély csen - den fo - hász száll át,
az o - laj - fa - hegy fe - lett,
az ég és föld meg - re - meg.
A - tyám. hogy - ha le - het - sé - ges,
múl-jék el e kín-po-hár, Le-gyen, kér - lek,
e - lég-sé - ges a szen-ve-dés ár - ja már!

2. E bús fohász Krisztus ajka szívzaggató hangja volt,
Megindulna a kő rajta, arca halvány, mint a hold.
Atyám, fiad halni készül, bár félelem szorongat,
Az ellenség vad kezéből kiváltom képmásodat.
3. Szent atyádnál szólj mellettünk, nagy kint látott szenvedő,
Ha te kéred mihelyettünk, meg nem vehet minket ő.
Ajánld neki értünk ontott verejtéked gyöngyeit,
S, ó, gyógyítsd be bűnbe botlott lelkünk sok, mély sebeit!
4. Anyám, anyám, hogyha tudnád, hogy halálra megy fiad,
Mély gyászatot megsiratnád, elalélnál kín miatt.
Anyám, legyen telt vigasszal szíved e zord éjjelen,
Nincs, ki engem megvigasztal, nincsen senki itt velem.

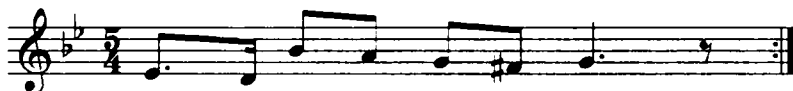
Három versszakos változatát L.: Jószyay 1936., 231. sz.

7. KRISZTUS SZENVEDÉSÉRŐL

♩ = 60

1. Jaj, mit hal - lok, mi za - jon - gás
Jaj, mit lá - tok, mi vér - on - tás

hal - lik ott a Gol - go - tán!
pi - ros - lik a hegy fo - kán!

I.ei - künk ke - gyes meg - men - tö - je,
a - dó - sá - gunk fi - ze - tö - je,

A leg - szen - tebb kín - ha - lált szen - ved.

2. Hajolj le, ó, magas égbolt, szent angyalok, sírjatok,
Borulj vérbe szép nap és hold, gyászoljatok csillagok!
Most haldoklik a halhatatlan, más bűnéért az ártatlan,
A legszentebb kínhalált szenved!

8. KRISZTUS SZENVEDÉSÉRŐL

$\text{♩} = 80$

1. Ma - ga - san áll a Gol - go - ta or - mán
Csak egy an - gyal zo - kog ott ma - gá - ban.

a szent ke - reszt el - ha - gyot - tan, ár - ván.
el - me - rül - ve né - ma fáj - dal - má - ban.

R.
Ó, ha én is ott le - het - tem vol - na.
mint a zá - por. könny - nyeműgy o - mol - na.

Min - den csepp vért száz - szor meg - csó - kol - nék.

s nem men - nék el so - ha töb - bé on - nét.

2. Vértől ázott keresztfa ágára csor'g az angyal könnyeinek árja
Sírva néz a töviskoszorúra, melytől elhalt az angyalok ura.
R.
3. Uram, Jézus, légy irgalmas velünk, ó, bocsásd meg tengernyi sok vétünk!
Zárj kegyesen vérző szent sebedbe, s juttass egykor hozzád, föla mennybe!
R.
4. Szent Szűz, kérünk égő fájdaladra, légy az édes irgalmaknak anyja.
Vérző szíved ölelje magához, ki veled lép a szent keresztfához!
R.

Két versszakos változatát l.: Hitélet 82. B, dallamának harmadik sorát itt a népi ízlés „helyére tette”.

9. MÁRIA SIRALMA

Parlando ♩ = 72

1. Jaj, nagy kedv-vel tar - tott, Sze-rel-mes szü-löt-tem,

Ki nél-kül már e vi-lág-ban Hol-tig ár-va let-tem.

2. Hol vagy két szememnek
Tündöklő világa,
Elepedett, bús szívemnek
Csendes boldogsága?
3. Mondjátok meg nekem,
Ó, ti magas hegyek,
Szülöttemet megkeresni
Vajon merre menjek?
4. Mutassatok utat
Ó, ti olajkertek,
Szülöttemet hol fogták meg,
S véle merre mentek?
5. Ó, ti nagy göröngyös
Éles kövű utak,
Szent fiannak vércseppjei
Látom, rátok hulltak.
6. Enyhítsd siralmaidat,
Keserves Szűzanya,
Mert szent fiad majd feltámad,
Mint megmondta vala.
7. Mi is siránkozzunk
Úr Jézus anyjával,
Lágyítsuk meg nagy fájdalmát
Szemünk harmatával!

Változatai: Vargyas 1981., 0191. sz., Éneklő egyház 1986., 94. sz. Kájoni János énekes-könyvében is föltűnik (Bálint 1976., 246.).

10. MÁRIA SIRALMA

$\text{♩} = 60$

1. Ó-én gyász-ba bo-rult, sze-ren - csét - len a - nya,
Ki-nek a he-gyes tör szí-vét á - tal jár - ta.

Jaj, mert szent fi - a - mat a ke - reszt-fán lá - tom.

Meg - ö - lel - ném, jaj, de le - ven - ni nem bí - rom.

2. Reszketnek tagjaim, mindjárt leroskadok,
Ártatlan bárányom, éretted meghalok!
Ó, drága keresztfa, hajolj le a földre,
Szerelmes magzatom add vissza ölembe!

3. Siessetek ide, ó, bűnös emberek,
A szent keresztfára sírva tekintsetek,
Nézzétek, szent fiam karjait kitarja,
Ha megtértek, akkor ölelésre nyújtja!

4. Árvák és özvegyek kegyes szószólója,
Szólj értünk Jézusnál, fájdalmas Szűzanya!
Anyai karoddal ölelj át bennünket,
Amint megölelted drága szülöttedet!

Dallama egyik legkedveltebb népének-dallamunk, úgy variálódik, mint a népdalok. Változatait l.: Szent vagy, Uram! 1941., 175. sz., Volly 1982., 77., 88., 99. sz., Kónya 1999., 24. sz., dúr hangnemű változata itt a 35. sz. pünkösdi ének.

Búcsús szövegekkel, a kilencedek szövegeivel, balladás szövegekkel is párosuló dallam.

11. MÁRIA SIRALMA

1. Óh, jaj, ne - kem, bús a - nyá - nak, óh, jaj, ne - kem, Má - ri - á - nak,

Ki itt ál - lok, fé - lig hol - tan, nagy fáj - da - lom - ban!

Jaj. vi-rá-gok bú - vi-rá - ga, szűz szí-ve-m ki - té - pett á - ga,

Óh, e-gyet-len szép re-mé-nyem, szent fi - am, vé - rem!

2. Nap olyan nem jön az égre, bánatom hogy jutna végre,
Hogy szememből kiapadna könnyeim patakja.
Mint madaré száraz ágon, olyan lett az én világom,
Szívemnek nem lesz nyugalma, mert meg vagy halva.
3. A mostoha zsidó nemzet nekem, ó, mily nagy gyászt szerzett,
Jaj, ki lesz már e világon az én istápom?
Szűz leányok, gyöngyvirágok, ültessetek gyászvirágot
Golgotának tetejére, hol elfolyt vére!
4. Fiamért míg itt busongok, fődjete be, pálmalombok,
Ellenségek hogy ne lássák könnyeim folyását.
Drága kincsem, boldogságom, szép vonásid már nem látom,
Gyöngye karod nem ölelget, kiadtad lelked.
5. Köszönöm a nagy kegyelmet, mely őrt állott éltel mellett,
Jól pihentem, jól nyugodtam az áldásidban.
Nem nyitod meg már ajtómat, még csak hírt sem hallok rólad,
Kiskertem legszebb virága, elhervadt ága.
6. Vigasztalom voltál nekem, mindig szántad özvegységem,
Most vagyok csak özvegy, árva: sírba vagy bezárva.
Az én lelkem törrel rakva, legyen az Úr akaratja,
Míg meglátlak szép hazádban, mennyországodban.
7. Meghalt Fiam, édes vérem, szent szívedet arra kérem:
Légy vára a bánkódóknak, őre a jóknak.
Enyhítsd bűját a világnak, kik szenvedni veled vágnak,
Kik tehozzád jönnek hittel, az égbe vidd fel!

12. A FÁJDALMAS SZŰZANYÁRÓL

1. Adj, Jé-zus, szí-ve-m-be kí-nos fáj-dal - ma - kat!
Le - gyen ma két sze-mem könny-től á - radt pa - tak!

Hogy én is, mint é - des szü - lőd
Kín - ha - lá - lod gyá - sza fő - lött

Tisz-ta szív-ből sir-has-sak, s ne-ke-d há - lát ad-has-sak.

2. Mária, tenger kín hétfájdalmú szüze,
Paradicsomkertnek lehajló, bús füze,
Mely kín dúlta a kebledet,
Mión láttad szülöttedet
A szenvedés kínpadján,
A megváltás nagy napján.
3. Az egész világnak fájdalmát viseléd,
Átérezted a kín végtelen tengerét.
Ott álltál a kereszt alatt,
A vércseppek rád hulltanak,
Ó, hogy le nem roskadtál,
Szeplótelen liljom szál!
4. Keresztfa virága, megváltó Krisztusom,
Beteg vagyok érted, légy lelki orvosom!
Átvert szíved vércseppjei,
Szűzanyádnak gyöngykönnyei
Segítsenek az égbe,
A boldogság révébe.

13. FEKETEVEASÁRNAPRA

♩ = 60

1. Nézz, ke - resz - tény, a ke - reszt - re,
Nézd, mit szen - ved a leg - szen - tebb.

ölt s ő - tét gyászt bús lel - ked - re!
s hogy halt meg az, ki bünt nem tett!

Kál - vá - ri - a - hegy - nek or - ma

a ha - lál - nak lön si - ral - ma.

2. A keresztfa árnyékában térdre hullva egy világ van.
Nyitva áll a menny fölötte, angyalsereg leng körötte.
A reménység fája zöldell, kibékült az ég a földdel.
3. Szent keresztfa, átölellek, légy mindig a szívem mellett!
Te vagy kincsem, arany ágom, örömem és boldogságom.
Nézz, keresztény, a keresztre, ölt sötét gyászt bús lelkedre!
4. Jézus, bűnünk zsoldját vedd el, jelölj meg szent kereszteddal!
Ó, szánd meg azt, aki megtér, aki tőled kegyelmet kér,
Részeseítsd sok érdemedbe, lelkünket az égbe vidd be!

14. NAGYPÉNTÉKRE

$\text{♩} = 60$

1. Ki - rá - lyi zász - lók lo - bog - nak,

Fény - lik tit - ka ke - reszt - fá - nak,

Mi - n az é - let meg - ö - le - tett,

S ha - lá - lá - val nyert é - le - tet.

2. Vérrel, vízzel foly oldalá,
Mit megsebesített vala
Bűneink éles dárdája,
S így mosogat annak árja.
3. Ím, betelt, amit hirdete
Dávid királynak éneke.
Melyben jövendölt, így szólván:
Uralkodik Isten a fán.
4. Áldott fa, mely e nagy király
Szent vérében ragyoghattál!
Jeles gyökér, hogy törzsöke
Ily szent tagokhoz érhető.
5. Boldog fa, lelkünk zálogát,
Mely karjaidra felfogád,
S minket kimentve megtöréd
Lelkünk halálos ellenét.
6. Ó, szent kereszt, reménységünk,
Üdvöz légy, mi békességünk,
Nyerj a híveknek malasztot,
Bűnösöknek bocsánatot!

Változatait l.: Jósavay 1936., 245. sz., Tárkányi-Zsasskovszky 1874., 159. sz.

15. NAGYPÉNTÉKRE

♩ = 80

1. Én nem - ze - tem, zsi - dó né - pem,

Te el - le - ned mit vé - tet - tem?

Hogy tő - led ha - lált szen - ved - tem,

Fe - lelj meg im - már én - ne - kem.

2. Én tégedet Egyiptomból
Kihoztalak nagy rabságból,
Te engem kedves hazámból
Kivetél, a szent városból.
3. Egyiptomból kimentedben
Nyílást tettem a tengerben,
Te mellemet megnyitottad
Lándzsáddal, vérem ontottad.
4. A pusztában itattalak
És mannával tápláltalak.
Te epével itattál meg
És ecettel kínáltál meg.
5. Ellenséged én megvertem,
A fáraót elvesztettem.
Te ostorral verted testem,
Talpig vérbe elkeverted.

6. Én Kánaán dús földjére
 Bevittelek nagy bőségre.
 Te Golgota zord hegyére
 Vittél engem szenvedésre.

7. Én szőlőmbe ültettelek,
 Szép esővel öntöztelek.
 Jó gyümölcsöt nem termettél,
 Latrok közé feszítettél.

Változatait l.: Szent vagy, Uram! 1941., 81. sz., Jósavay 1936., 244. sz.

16. NAGYPÉNTÉKRE

Parlando ♩ = 60

1. U - runk men - vén o - laj - fák he - gyé - re.

Ot - tan e - sék ál - dott két tér - dé - re.

Szent aty - já - nak hogy len - ne ked - vé - re.

Mond-ván így szól en-gesz-te - lé - sé - re:

2. Rakva vagyok véres izzadással,
 Félelemmel és szorongatással,
 Mindhalálíig nagy szomorúsággal,
 Betöltöttem lelki bágyadtsággal.
3. Láttuk immár, nincsen ékessége,
 Úr Jézusnak változó szépsége.
 Szent testének lett nagy veresége,
 Úgy bánt vele zsidók dühössége.
4. Régtől fogva kik velem valának,
 Jó barátim engem elhagyának.
 Tanítványim tőlem távoznak,
 Álnok zsidók reámrohanának.

5. Végóráján urunk halálának
Csuda dolgok földön láttatának,
Mert falai templom kárpitjának
Megrpedvén kettészakadának.
6. Jó szőlőmnek én választottalak,
És mint szőlővesszőt plántáltalak.
Gyermekemnek téged fogadtalak,
Ellenségtől megoltalmaztalak.
7. Urunk Jézus most körülvétetik,
Mint ártatlan bárány, megköttetik,
Hóhérottól halálra vitetik,
Magas hegyre fel is vezettetik.
8. Jeruzsálem, lásd, veszedelmedet,
Felébredvén hadd el sok vétkeidet!
Változtasd meg szép öltözetedet,
Engeszteljed kegyes Istenedet!
9. Ó, én népem, indulj fájdalomra,
Bús ügyedben gerjedj siralomra,
Tekints, kérlek, kegyes jóvoltodra,
Légy már nekem vigasztalásomra.

Néhány évtizeddel ezelőtt az egyes strófákat a templomban előadott Jeremiás próféta siralmi során a lamentációk között énekelték.

17. HÚSVÉTRA

1. Föl - tá - madt Krisztus e na - pon.

Al - le - lu - ja, há - la le - gyen az Is - ten - nek!

2. Hogy az ember vigadozzon, Alleluja . . .

3. Szörnyű halált ki szenvedett, Alleluja . . .

4. Váltván bűnös embereket, Alleluja . . .

5. Szent asszonyok koporsóhoz, Alleluja . . .

6. Visznek kenetet Krisztushoz, Alleluja . . .

7. Fényes angyalt ők látának, Alleluja . . .

8. Víg örömet is hallának, Alleluja . . .

9. Ó, félénk asszony-emberek, Alleluja . . .

10. Galileába menjetek, Alleluja . . .

a többi versszakban:

Vö.: Éneklő egyház 1986., 100. sz.

18. HÚSVÉTRA

Parlando ♩ = 60

1. Üd - vöz légy, drá - ga nap, na - pok - nak ki - rá - lya,
Te vagy re - mény - sé - günk fē - nyes ko - ro - ná - ja.

Üd - vöz légy, szép hús - vét nap - ja,
Szent hi - tünk - nek vagy a - lap - ja.

Osz - lik le - künk bú - ja, Al - le, al - le - lu - ja!

2. Nagy dicsőség legyen az égi fölségnek,
Ki a gyászhalálnak álmából fölébredt.
Tőled, ó, sír már nem félünk,
Nem hiú a mi reményünk,
Jézus a tanúja,
Alle, alleluja!

19. HÚSVÉTRA

Parlando ♩ = 60

1. Al - le - lu - ja. ör - ven - dez - zünk,

Él Krisz - tus, a rab - ság meg - szünt.

Se - be - ink már be - gyó - gyul - tak,

Re - mé - nye - ink meg - ú - jul - tak.

2. Meghalt értünk szerelméből,
Föltámadt önerejéből.
Örvendezzünk, mert hatalma
Nem kisebb, mint volt irgalma.

3. A kősziklán ül az angyal
Fényköntösben, nyájas arccal.
Alleluja, zeng a nagy szó:
Nincs itt, üres a koporsó!

4. Szabadulva ennyi vésztül,
Mennyet nyerve menedékül,
Alleluja, hálát zengjünk,
Üdvünk arany napja föltűnt!

5. E húsvéti ünnepkörbe,
Édes Jézus, szállj szívünkbe!
Te légy öröm-áldomásunk,
Életünk, föltámadásunk!

20. HÚSVÉTRA

♩ = 80

1. Al - le - lu - ja, ör - ven - dez - zünk.
És re - ánk az ő sír - já - ból

Krisz - tus Jé - zus fel - tá - madt.
győ - ze - del - mi fény á - rad!

Ál - dozunk hát ol - tá - rá - nál,

mint di - cső - ült sír - já - nál,

Al - le - lu - ja, ör - ven - dez - zünk,

Krisz-tus Jé - zus fel - tá - madt!

2. Alleluja, magasztaljuk az isteni Fölséget,
Ki föltámadván meghozta a lelki békességet!
Miatán szent vére árán megmentett keresztfáján,
Alleluja, magasztaljuk az isteni Fölséget!
3. Alleluja, szent hit fénye ragyog Jézus sírjából,
Ha követjük, üdvösségre támadunk a halálból.
Az igazság s irgalomnak igéi nála vannak,
Alleluja, szent hit fénye ragyog Jézus sírjából!
4. Alleluja, áldozattal járulunk az oltárhoz,
Mint az Isten bárányának égi, szent asztalához.
Tudva, hogy e szent áldozat a méltóknak üdvöt ad,
Alleluja, áldozattal járulunk az oltárhoz!

5. Alleluja, üdvöztönk minden áldás kútfeje,
Szenvedők vigasztalása, lankadóknak creje.
Neki ajánljuk ügyünket, és egész életünket,
Alleluja, üdvöztönk minden áldás kútfeje!

6. Alleluja, szent az Isten, őt imádja ég és föld,
Mert dicső feltámadása örömmel mindent betölt.
Dicsőségének szent fénye jövő éltünk reménye,
Alleluja, szent az Isten, őt imádja ég és föld!

Miseének. Vö.: Jósvay 1936., 256. sz. (5. vsz.), Hűtlet 1990., 84. B (3. vsz.).

21. HÚSVÉTRA

$\text{♩} = 80$

1. Di-cső-ség és há - la az é - gi ki - rály - nak.
Ki pén - te - ken meg - halt, s va - sár - nap föl - tá - madt.
Mint Jó - nás a hal - gyom - rá - ból, ő is ki - szállt mély sír - já - ból
Al - le, al - le - lu - ja, gyó - zött a menny u - ra!

- Az egek győzelmi énekeket zengnek,
Örvendnek, vigadnak a mennyei szentek.
Az ég és föld örömmel telt, mert sírjából Krisztus felkelt,
Alle, alleluja, győzött a menny ura!
- Ki szent vére árán bennünket megváltott,
Kérjük a hatalmást, a dicső Megváltót,
Hogy tetőzze be üdvünket, vigye égbe majd lelkünket,
Alle, alleluja, győzött a menny ura.
- Adj, Uram, malasztot, hogy szentül élhessünk,
Jó véget érhessünk, mennyekbe mehessünk!
S imádhassunk mindörökké ott, hol halál nem lesz többé,
Alle, alleluja, győzött a menny ura!

22. HÚSVÉTRA

$\text{♩} = 100$

1. Há - la le - gyen az Is - ten - nek,

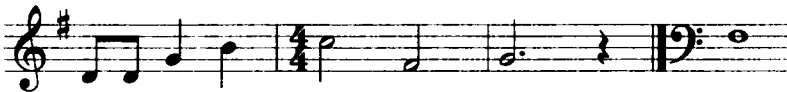

Ki üd - vőt ad az em - ber - nek.

$\text{♩} = 90$

Al - le - lu - ja, ví - gad - junk,

Is - ten - nek há - lát ad - junk!

2. Krisztus a sírból fölkele,
Égnek, földnek örömére.
R.
3. Júda dicső oroszlánja
A pokollal szembeszállta.
R.
4. Megnyeré a győzedelmet,
Hogy kimentsen minden lelket.
R.
5. Zászló lett a szent keresztfa,
Melyen a harcot kivívta.
R.
6. Zengje velünk az ég és föld,
Melyet dicsősége betölt:
R.
7. Zengjük a szent asszonyokkal,
És a hű tanítványokkal:
R.

8. Az angyalok seregével,
S a tiszta szív örömeivel:
R.

9. Áldjuk a Szentháromságot,
Hogy ily örömmel megáldott.
R.

Változatait l.: Jósavay 1936., 262. sz., Tárkányi-Zsaskovszky 1874., 174. sz., Hitélet 1990., 87. B sz.

23. HÚSVÉTRA

$\text{♩} = 60$

1. Ö - rülj, ör - ven-dezz, Szent Szűz, al - le, al - le - lu - ja.

Menny - or - szá - gi fé - nyes tűz, al - le, al - le - lu - ja!

2. Kit méhedben hordozál, alle, alleluja,
Erős'b volt a halálnál, alle, alleluja!

3. Kijött a koporsóból, alle, alleluja,
Megmenten a haláltól, alle, alleluja!

4. Feltámadása által, alle, alleluja,
Minket Jézus magasztal, alle, alleluja!

5. Halálának érdeme, alle, alleluja,
Lőn népének öröme, alle, alleluja!

Változatát l.: Éneklő egyház 1986., 117. sz.

24. HÚSVÉTRA

1. Hús - vét nagy nap - ja, hi - tünk a - lap - ja.
A fény - ő - zőn - ben. a szent ő - röm - ben

üd - vöz légy, szép na - pok leg - szeb - bi - ke!
Krisz - tus - sál fel - tá - mad keb - lünk hi - te.

I - má - dunk té - ged, dí - cső - ség né - ked,
 ö - rök é - let u - ra, al - le - lu - ja!

2. Már eltökéljük, szentül ígérjük, hogy csak neked élünk, ó, Jézusunk!
 Tehozzád térünk, esengve kérünk, légy nekünk is mennyben kalauzunk!
 Imádunk téged, dicsőség néked,
 Örök élet ura, alleluja!

25. HÚSVÉTRA

1. Ó, e - gek, vi - gad - ja - tok. Jé - zu - sért kik sír - ta - tok!
 Csil - la - gok, ra - gyog - ja - tok. Kik ho - mály - ban vol - ta - tok!
 Nap - ce - let van, itt a szép fény, Föl - kel a ke - gyes re - mény.

2. Hála neked, szent Atyánk,
 Hogy tekintesz vissza, ránk,
 Szent hitünket nyugtatod,
 Bánatinkat altatod!
 Gyászölébből a halálnak
 Kihozod, akik várnak.
3. Fölkel az, ki megfeszült,
 És minékünk életet szült.
 Drága teste fénylik már,
 Mint égen a napsugár.
 Örömet hoz testeinknek,
 Benne kik reménykednek.
4. Légy velünk, édes Jézus,
 Vétkeinkért el ne fuss!
 Már ha mostál véreddel,
 Szerelmed ne hagyjon el,
 Ha fölmentél a keresztre,
 Végy a porból életre!

26. HÚSVÉTI MÁRIA-ÉNEK

1. Vér - ta-núk-nak ki - rály - né - ja. ör - ven - dež-hetsz ma,
Szű - nik im - már szí - ved ja - ja. sze - med si - ral - ma.

Itt az ö - röm é - des nap - ja.
hit s re - ménység - nek a - lap - ja.

Má - ri - a. Má - ri - a, vi - gadj és mondd ve - lünk: al - le - lu - ja!

2. Ki előbb nagy istenségét ködbe rejtette,
Ma dicső, szent emberségét istenítette.
Szenvedett bár, és halt itten, megmutatja ma, hogy Isten.
R.

3. Törülgesd le, Szűz, szemedről fájó könnyedet,
Feledkezzél keservedről, s nézd szülöttedet!
Fölkel éppen és hozzád jön, rajta szíved hogy örüljön,
R.

4. Elmúlt drága, szent fiadnak minden fájdalma,
Hét keserves fájdalmadnak itt a jutalma.
A hegyes tőr szül rózsákat, könnyed hoz édes órákat,
R.

27. HÚSVÉTRA

1. Szép ra - gyo - gó na - punk tá - madt,

Ör - vend - jünk, vi - gad - jünk,
Re - beg - je hón aj - künk:

Al - le, al - le - lu - ja!

2. A hívők mind együtt voltak,
És könnyezték a nagy holtat.
Közöttük, ím, egyszer
Megjelent a Mester,
Alle, alleluja!

3. Egy angyal ült fényben ottan,
S szólt hozzájuk meghatottan:
Nincs már itt, feltámadt,
Múlják el a bánat,
Alle, alleluja!

4. Jézus szent feltámadása
Annak legfőbb bizonyága,
Hogy mi is majd egykor
Fölkelünk a sírból,
Alle, alleluja!

5. Leborulunk és imádunk,
Ó, feltámadt, nagy királyunk!
Ha nyílik sírhalmunk,
Légy mennyben jutalmunk,
Alle, alleluja!

Változatát l.: Hitélet 1990., 90. sz.

28. HÚSVÉTRA

1. Ö - rök ki - rály, é - let kút - fe - je,
Hí - ve - id meg - vál - tó Is - te - ne,
Meg - gyöz - ted a ha - lált, s ál - ta - la
Di - cső - sé - ged új fényt nyert va - la.

2. Hogy úr légy az egeken felül,
Kormányozva örök végtelenül,
Égen s földön, mennyei atyád
Neked adta a hatalmat át.

3. Egi bérünk, édes Jézusunk,
Légy örömünk, míg hozzád jutunk,
Legyen a te hatalmas kezed,
Mely minket a menny útján vezet!

4. Zengjen ég s föld örök éneket,
Atya, Fiú s Szentlélek, neked,
Áldva-áldják a hármás egyet
Mindörökké minden nemzetek!

29. HÚSVÉTRA

1. Él Krisz - tus, ha - lan - dók, ör - ven - dez - zünk,

Az é - lő Is - ten - nek zen - ge - dez - zünk!

Ör - vend - jünk, vi - gad - junk,
Ve - le fel - tá - mad - junk!

Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja,

Nyit - va már a menny - nek gyöngy - ka - pu - ja!

2. Él Krisztus, utat tör az egekbe,
Aki őt követi, oda megy be.
Ne csüggedj, halandó,
Van hazád állandó!
R.

3. Él Krisztus, rontója a halálnak,
Megjelent sokaknak, hogy föltámadt.
Üres a koporsó,
Mily vigasztaló szó!
R.

4. El Krisztus, gyöngék gyámolítója,
A bűnös világnak üdvhozója.
Megjelent anyjának,
S bűnös Magdolnának.
R.

30. HÚSVÉTRA

1. Gyö - ze - del - mi é - nek har - sog,
El - vég - zé a hős a har - cot,

Ki a sír - ban nyug - vék hal - va, Mint ír - va volt, har - mad - nap - ra

Fel - tá - ma - dott az ég u - ra,

Ör - ven - dez - zünk. a gyász meg - szűnt, al - le - lu - ja!

2. Feltámadott harmadnapra,
Szűz anyját megvigasztalta.
Látták őt a tanítványok,
Limbusba is alászállott.
R.
3. Tündöklük a sír homálya,
Föl van törve erős zára.
Jézusunk feltámadása
Bíbor hajnal hasadása.
R.
4. Húsvétunknak szent báránya,
Élők s holtak nagy bírása,
Dicső, szent feltámadásod
Térítse meg a világot!
R.

31. FEHÉRVASÁRNAPRA

Parlando ♩ = 80

1. Jó pász-tor, hús - vét - nak ál - do - zat - ja
Új ö - röm - nek let - tél szent a - lap - ja.

Szép fe - hér - va - sár - nap, ö - röm - ün - nep,

Me-lyet ma ár - tat - lan lel - kek ül - nek.

2. Győztél a keresztfá véroltárán,
Meváltál szent véred drága árán,
A kínok tengerén átal kelve.
Nagy dicsőségedet nyelvünk zengje!

3. Jézus, mily végtelen kegyességed,
Tenlényedből készítsz vendégséget.
Szent testedet veszik ma a tiszták,
Báránycák a bárány vérét isszák.

4. Dicséret, dicsőség az Atyának,
S egyetlen fiának, ki feltámadt!
A vigasztalóval egyetemben
Neki a mindenség hálát zengjen!

32. ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖKRE

Parlando ♩ = 80

1. U - ram, jó ne - künk itt len - nünk a te szent haj - lé - kod - ban,
ve - led e - gye - sül - het lel - künk itt az ol - tár - ti - tok - ban.

Ér - tünk do - bog itt szent szí - ved, mely bü - nünk - ben is sze - ret,

U - ram, jó ne - künk itt len - nünk, hön sze - ret - ni itt le - het.

2. Uram, jó nekünk itt lennünk, hol kegyelmed várva vár,
Hová mindig visszatérünk, szíved nekünk nyitva áll.
Bármily messze tévelyegtünk, nagy irgalmad ránk talál,
Uram, jó nekünk itt lennünk, hol szívünk nyugtot talál.
3. Uram, jó nekünk itt lennünk, érdemünk bár oly kevés,
Könnyű lesz itt életterhünk, és édes a szenvedés.
Szívünket ha megérinti szent kegyelmed balzsama,
Uram, jó nekünk itt lennünk, nem hagyunk el már soha!

33. ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖKRE

1. Ger - jedj, lel - kem, szent ö - röm - re,
A lel - kek hív sze - re - tő - je

s zengj ma-gasz - tos han - go-kon,
menny - be megy e szép na-pon.

Ör - vendj, mert ma a nagy Úr - nak

2. Szállj fel, Jézus, én végcélom, szállj örömdal s fohász közt,
Ott nyugodjál a babéron, véres most is köntösöd.
Kiknek bűnben folyik éltünk,
Megszenvetél már értünk.
3. Megtekintem, csókkal hintem rajtad a sok sebhelyet,
Nincs ezeknél drágább kincsem, érdemjelként fénylenek.
Napja van ma győzelmednek,
Ellenséged remegnek.
4. Ó, ne hagyj itt árván minket, árvák gyámja, védelmünk,
Ügyeinket meglekintsed, nélkülöd, jaj, elveszünk!
Hogy bennünket melegítsen,
Szent szívedet hagyd itten!

34. ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖKRE

1. Ol - tár - ra nézz, hogy - ha ne - héz bűn - nel még vagy ter - hel - ve,

Ott a bá - rány. vé - re á - rán, ki meg - vál - tott sze - ret - ve.

Él - tet most is szent tes - té - vel,
I - tat ki - on - tott vé - ré - vel.

Menj hoz - zá, de tisz - ta légy, hogy kár - ho - za - tot ne végy!

2. Szent test és vér, üdvadó bér, lelkünk édes vendége,
Életünkben s majd végünkben légy szívünk édessége.
Gyászsírunkba, ha költözünk, ne hagyj, engedd, hogy öltözzünk
Te mennyegzős ruhádba, s éljünk Sion várában!

35. PÜNKÖSDRE

Parlando ♩ = 72

1. Áld - ja a SzentHel - ket min - den buz - gó lé - lek,
A - ki az A - tyá - val s Fi - ú - val egy lé - lek!

Kit menny - ben az an - gyal - se - re - gek di - csér - nek.

Ki - ben itt e föl - dön él - nek min - den lé - nyek.

2. Hálóját íranta mindenki lerója,
A próféták által egykoron ő szóla,
Az apostoloknak ő volt oktatója,
Ő a lelki öröm s kegyelem adója.
3. A Szentlélek legyen szívünk egy reménye,
Ő a szüzi lelkek égi vőlegénye,
A szellemi vakok világító fénye,
Csupa szeretetből áll isteni lénye.
4. Egyesüljünk vele tiszta szeretetben,
Ő, ki a vizeken lebegett kezdetben,
Most, ahol az Atya s Fiú vannak ketten,
Ő is ottan trónol, a tiszta szívekben.

36. PÜNKÖSDRE

1. Üd - vöz légy, pün - kös - di ki - rá - lyunk.
Ál - dott légy ke - gyel - mi kincs - tá - runk!

Jöjj, sze-re - tet is - te - ne, ke - be-lünk-be szállj be - le,

Szent - lé - lek, Szent - lé - lek!

2. Üdvöz légy, Atya s Fiú fénye,
Áldott légy, szüzek vőlegénye.
Jöjj, szenteség istene, kebelünkbe szállj bele,
Szentlélek, Szentlélek!
3. Üdvöz légy, lelkünk vidámsága,
Áldott légy, szívünk kívánsága.
Jöjj, alázat istene, kebelünkbe szállj bele,
Szentlélek, Szentlélek!
4. Üdvöz légy, ki szívünkön zörgetsz,
Áldott légy, ki bűnből fölkeltesz.
Jöjj, irgalom istene, kebelünkbe szállj bele,
Szentlélek, Szentlélek!

JEGYZETEK

- ¹ Engel 1990., 161.
- ² Kovács 2000 szerint ezek az *Éneklő egyház* és a *Hozsanna* alapján összeállított *Szent vagy, Uram!*, de jóváhagyott énektár a vajdasági *Hitélet* (ima- és énekeskönyv) is.
- ³ Éneklő egyház 1986., 95. sz.
- ⁴ Éneklő egyház 1986., 90. sz.
- ⁵ Volly 1982. *Máriát-siratónak* nevezi az olyan szöveget, melyben a néző a maga szavát költi versbe a fájdalmas Szűzről (395.).
- ⁶ A *búzaszentelés* és a *keresztjáró napok* énekei nem kerültek e válogatásba, mert csak időben esnek egybe a húsvétal.
- ⁷ Felölttkorban kereszteltek.

IRODALOM

BÁLINT Sándor

1976 *Karácsony, húsvét, pünkösd*. Budapest

1980 *A szegedi nemzet – A szegedi nagytáj népelete III*. Szeged

ENGEL Pál

1990 *Beilleszkedés Európába a kezdetektől 1440-ig*. Budapest

ÉNEKLŐ EGYHÁZ

1986 *Római Katolikus Népelektár*. Budapest

HITÉLET

1990 *Imakönyv népelekeskönyv melléklettel*. Újvidék

HOZSANNA

1997 *Teljes kottás népelekeskönyv*. Budapest

JÓSVAY Gábor

1936 *Leiki gyöngyök*, ima- és énekeskönyv. Budapest

KÓNYA Sándor

1999 *A csókai búcsújárók énekei*, in: *Létünk* 1–2., Újvidék

KOVÁCS Ervin

2000 *Énekeljetek az Úrnak új éneket*, in: *Hitélet* (folyóirat), február, Novi Sad

SZENT VAGY, URAM!

1941 *Ósi és újabb énekkincsünk tára*. Eger

TÁRKÁNYI-ZSASSKOVSKY

1874 *Egyházi énektár*. II. kiadás, Budapest

VARGYAS Lajos

1981 *A magyarság népzeneje*. Budapest

VOLLY István

1982 *Karácsonyi és Mária-énekek*. Budapest